

18 decembrie 2020, nr. 08-1/72

RAPORT PRIVIND VIZITA PREVENTIVĂ INSPECTORATUL DE POLIȚIE ANENII NOI

30 noiembrie 2020

Raportul a fost elaborat de,
angajații Oficiului Avocatului Poporului,

- Aladin LOZAN, consultant, Direcția prevenirea torturii
- Iurie DUBENCO, consultant principal, Direcția prevenirea torturii
- Diana MAZNIUC, analistă, Direcția prevenirea torturii
- Alexandru ZUBCO, șef, Direcția prevenirea torturii

A. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ

În conformitate cu dispozițiile paragrafului 8 din Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului aprobat prin Legea nr.164/2015 și a art.24, al.2 din Legea cu privire la Avocatul Poporului nr.52/2014, la 23 iulie 2020 a fost efectuată o vizită preventivă la Inspectoratul de poliție ANENII NOI (*în continuare IP Anenii Noi*).

Scopul vizitei: Monitorizarea situației persoanelor reținute și aflate în custodia poliției în contextul elaborării Raportului special al Avocatului Poporului privind situația persoanelor reținute și aflate în custodia poliției¹.

Alte vizite:

2018 (Oficiului Avocatului Poporului),
2019 (Consiliul pentru prevenirea torturii).

Standarde de monitorizare:

- 1) Rezoluția CES nr.663 C (XXIV) din 31/07/1957 privind Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților;
- 2) Recomandarea Comitetului de miniștri ai statelor membre, referitoare la Regulile penitenciare europene REC (2006)2;
- 3) Rezoluția ONU nr.43/173 din 09/12/1988 privind Principiile pentru protecția persoanelor aflate sub orice formă de detenție sau închisoare;
- 4) Rezoluția ONU A/RES/57/199 din 18/12/2002 privind Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.
- 5) Rezoluția ONU 40/33 din 29/11/1985 privind Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing);
- 6) Recomandarea Rec (2006)13 a Comitetului de Miniștri al statelor-membre privind detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului;
- 7) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO) (articolul 3), protocoalele la CEDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 1987, precum și rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) privind situația din Republica Moldova;
- 8) Codul de executare / Statutul Executării pedepsei de către condamnați.;
- 9) Legea cu privire la poliție.

NOTĂ: Aspectele relatate în Raportul de vizită descriu exclusiv situația din ziua monitorizării!

B. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INSTITUȚIE

Inspectoratul de poliție Anenii Noi se află în or. Anenii Noi, str. Chișinăului 7. Instituția este condusă de comisarul principal Dorin TOMȘA.

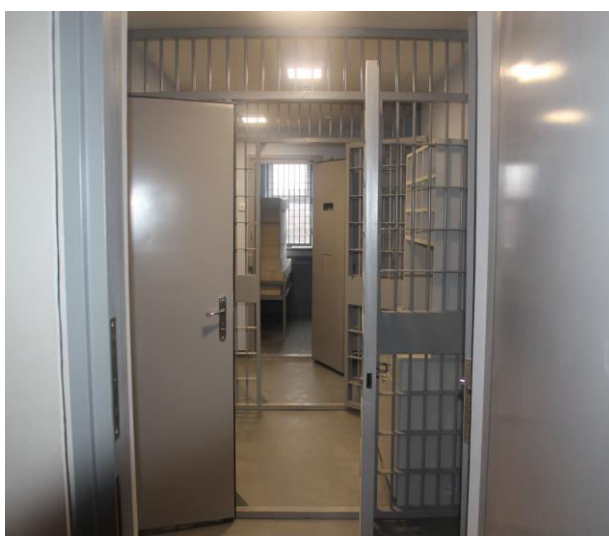
La momentul vizitei, Izolatorul de detenție provizorie destinat pentru detenția persoanelor reținute pe un termen ce nu depășește 72 ore pentru adulți, și 24 ore pentru minori, se afla în reparație capitală în proporție de cca 90%. Izolatorul dispune de 8 celule cu 16 paturi și se află la etajul 2 al unei clădiri adiacente IP. Este evidentă problema acomodării spațiului pentru persoanele cu dizabilități reținute. Izolatorul va asigura detenția persoanelor reținute și de IP Bender.

În perioada reparației acestuia, persoanele reținute au fost transportate la izolatorul Direcției de poliție Chișinău de către Serviciul detenție și escortă al IP Anenii Noi.

¹ Această vizită de monitorizare a fost organizată în cadrul proiectului „Apărătorii împotriva torturii”, implementat de Oficiul Avocatului Poporului cu susținerea financiară a Uniunii Europene și Fundației Soros-Moldova.

Foto_OAP_izolator IP Anenii Noi în reparație_30/11/2020

Foto_OAP_izolator IP Anenii Noi în reparație_30/11/2020

C. COOPERAREA

Angajații IP Anenii Noi au manifestat deschidere spre cooperare și comunicare directă pe durata vizitei. Angajații OAP nu au avut restricții la accesul în instituție, cât și la registrele de evidență a persoanelor reținute, sau alte ingerințe în activitate. Au fost intervievați 10 angajați ai poliției (ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații, polițiști ce participă la reținere) pe domeniul de monitorizare.

D. REALIZAREA GARANȚILOR LA REȚINERE

D1. REȚINEREA PERSOANEI DE POLIȚIE:

Începând cu 01.01.2020 de către IP au fost reținute 189 persoane, dintre care 3 femei și 1 persoană cu alegerii de tuberculoză în formă deschisă.

Cu referire la timpul deplasării persoanei de la locul reținerii la sediul poliției, angajații chestionați au relatat că acesta variază de la 20 min la 3 ore. Unii au reiterat că termenul de 3 ore este insuficient pentru realizarea efectivă a tuturor acțiunilor procesuale. Respectiv, deseori, fie în cazurile de reținere a unei persoane într-o localitate din regiunea sud sau nord a țării se

depășește acest termen de 3 ore. Totuși, majoritatea au afirmat că în decursul perioadei de 1-2 ore, se întocmește actul de reținere, iar reținutul are acces la facilitățile necesare.

Opinăm că crearea unui mediu confortabil între condițiile tehnice și condițiile psihologice contribuie la prevenirea relor tratamente. Mai mult, acestea pun în aplicare garanțiile procesual-penale oferite persoanei reținute, demonstrează capacitatea cuplării interesului procesual-penal și criminalistic, penal cu principiul umanismului. Este recunoscut că angajaților poliției le revina o sarcină complexă, și anume de a identifica autorii infracțiunilor și de a construi retrospectiva ilegalității. Cu toate acestea, faptul dat nu permite justificarea constrângerii drepturilor inerente ale persoanei, precum accesul la utilități și la informație, ambele elemente rămân imunitare, inopozabile statutului de bănuit, învinuit sau inculpat.

Un alt aspect pozitiv manifestat de angajații IP Anenii Noi este că aceștia nu recurg (potrivit chestionarelor) la aplicarea uzului de forță, mijloace și arma de foc. **Politicile pașnice în activitatea poliției sunt apreciate și încurajate. În același timp, opinăm că este necesară pregătirea continuă a angajaților în ceea ce ține de aplicarea tehnicilor non-ofensive la reținere, inclusiv comunicare, dialog și mediere.**

34% dintre angajați au susținut că drept temei de reținere a persoanei a fost „punerea în aplicare a prevederilor art.166 CPP”, alți 33% au afirmat că „victima și martorii direct indică autorul infracțiunii” și restul au indicat că *diferit*. Toți au afirmat că explică temeiurile reținerii în formă scrisă, verbală și scrisă și doar verbal **doar** în momentul întocmirii actului de reținere. **Aici, merită de menționat că temeiul reținerii urmează a fi expus și explicat în toate cazurile. Acesta prezintă importanță pentru ambele părți (i) reținut, pentru a-și construi strategia apărării; a conștientiza că recunoașterea vinovăției este o chestiune de demnitate, odată ce faptul a fost atestat, respectiv, a precede la cooperarea cu autoritatea, în vederea specificării tuturor circumstanțelor (aspect care conlucrează și cu îmbunătățirea propriei situației: procedură simplificată) și (ii) formarea unui dialog viabil prin informarea imediată a persoanei reținute și realizarea unor metode amiabile, care inclusiv ar permite detestarea existenței sau a inexistenței elementelor infracționale. Mecanismul utilizat trebuie să fie asistat de instrumente ca: (a) repetarea informației, (b) explicarea detaliată, (c) reamintirea unor particularități în referința unor acțiuni procesual-penale, (d) exemplificarea prin consecințe negative sau urmări pozitive. Profunzimea comunicării drepturilor active pe timpul derulării acțiunii procesuale de reținere asigură și punerea în aplicare a acestora.**

D2. ASIGURAREA DREPTULUI LA INFORMARE ÎN CADRUL REȚINERII:

Codul de procedură penală în art. 11 (5), art. 64 (2) (2), art. 66 (2) (2) și art. 167 (1) prevede dreptul persoanei bănuite/învinuite de a primi imediat informații cu privire la drepturile de care dispune, într-o limbă pe care o înțelege.

Prevederi similare se conțin în art. 25 alin (5) pct. (10) din Legea cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului (nr.320 din 27.12.2012).

Codul de Procedură Penală conține prevederi generale cu privire la modul în care este informată persoana reținută privind drepturile sale, stabilind că această informație trebuie să cuprindă drepturile de care dispune persoana reținută, în conformitate cu art. 64 CPP, inclusiv dreptul de a tăcea și a nu mărturisi împotriva sa, de a da explicații care se includ în procesul-verbal, de a beneficia de asistența unui apărător și de a face declarații în prezența acestuia.

Organul de urmărire penală îi asigură bănuितului posibilitatea să-și exercite dreptul la apărare prin toate mijloacele și metodele care nu sânt interzise de lege și aduce la cunoștință fără

întârzieri persoanei reținute drepturile și obligațiile prevăzute de art. 64 din Codul de procedură penală.

67% din chestionați au menționat că momentul informării persoanei în privința drepturilor procesuale la „*la sediul poliției*”, iar ceilalți nu au răspuns. **Reiterăm că informarea privind drepturile procesuale existente la etapa reținerii urmează a fi efectuată din start (reținerea de facto) și reamintită la fiecare acțiune procesuală, cu specificarea ondulațiilor fiecărei facultăți, intensificând în acest mod conceptul că autoritatea acționează petru colectivitate și nu împotriva unei persoane. Elementele infracționale vor fi atestate, dat fiind capacitatea acestora de a se amprenta, dar este utilă și colaborarea pretinsului autor al infracțiunii, care deși, obținând un nou statut, poate beneficia de anumite drepturi și facilități adaptate circumstanțelor restrictive. Aici, amintim că indicatorul „la locul reținerii” este unul prețios în materia informării despre existența drepturilor aflate la îndemâna persoanei reținute, dar se face necesară și reamintirea acestora la fiecare etapă parcursă în interiorul reținerii – pentru a se asigura faptul că persoana reținută a acționat sub consimțământ informat, a evaluat calitatea prestației ofițerilor de poliție, etc.**

Indicatorul „la sediul poliției” este unul îngrijorător. Or, tergiversarea informării persoanei reținute în privința existenței drepturilor aflate la îndemână, înseamnă o neglijare a garanțiilor consacrate în legislația procesual penală și o posibilă încălcare în lanț a altor drepturi sau o îndeplinire formală a îndatoririi de creare a „consimțământului conștient”. Scopul unui asemenea principiu nu devine expresia de suprafață, ci posibilitatea efectivă de exercitare, de evaluare în ce mod derulează procesul reținerii și dacă, în interiorul acestora, ofițerii de poliție acționează echilibrat, urmărind un scop legitim.

Toți angajații chestionați au susținut că persoana responsabilă de anunțarea persoanei reținute despre drepturile procesuale la reținere este „*ofițerul de urmărire penală*”. În continuare, toți angajații au menținut că în inspectorat există panouri informative despre drepturile reținuților.

Reținuții uzează *uneori, des și foarte des* de dreptul la tăcere. În același timp, majoritatea angajaților susțin că explică reținuților despre dreptul la tăcere/ drepturile procesuale și se asigură că aceștia au însușit esența acestuia prin *semnătură*.

D3. ASIGURAREA DREPTULUI LA INFORMAREA RUDELOR DESPRE REȚINERE:

Angajații OAP au fost asigurați, că rudele sunt informate cu privire la reținere potrivit art.173 (alin.1) din Codul de procedură penală al R. Moldova. Informarea este efectuată de către ofițerul de serviciu sau ofițerul de urmărire penală prin mijloacele de comunicare personale/unității de gardă. La fel, majoritatea au enunțat că nu au existat temeieri de a amâna înștiințarea rudelor sau a terțelor persoane despre reținere.

D4. ASIGURAREA DREPTULUI LA AVOCAT:

În r-l Anenii Noi activează 4 avocați ce prestează servicii juridice gratuite garantate de stat. Șeful IP a declarat că în perioada de reținere avocații se prezintă la timp. Avocații se prezintă de la 30 min la 2 ore, susțin angajații chestionați. Majoritatea au afirmat că printre primele acțiuni realizate de avocați sunt *discuțiile confidențiale în condiții de confidențialitate cu persoana reținută*.

Potrivit chestionaților, avocații nu obiectează împotriva actului reținerii. **Avocatul Poporului amintește că obiectarea conținutului procesului-verbal de reținere urmează a fi în toate cazurile o opțiune declarată, efectivă, nelimitată tuturor participanților la acțiunea de reținere. Recurgerea la un astfel de mijloc de apărare asigură atestarea defectiunilor,**

înlăturarea acestora, repunerea în drepturi, repararea prejudiciilor cauzate astfel în vederea atingerii aplicabilității principiului egalității armelor în proces.

D5. ASIGURAREA DREPTULUI LA INTERPRET/ TRADUCĂTOR LA REȚINERE:

Majoritatea chestionaților au menționat că au perceput maniera identificării limbii pe care persoana reținută o posedă prin *dialog*. În aceste cazuri, aceștia au apelat la serviciile unui traducător. În calitate de persoane participante în calitate de interpret, angajații chestionați au notat că acestea sunt *altă persoană (nefiind specificată)* sau *interpret autorizat*. Aceștia participă la toate acțiunile procesuale în calitatea de interpret. Însă, la întrebarea ce acte procesuale sunt traduse, angajații au menționat că doar *lista drepturilor și obligațiilor*. Calitatea interpretării este una *bună*. Interpretarea are loc doar în prezența fizică.

D6. ASIGURAREA DREPTULUI LA EXAMINARE MEDICALĂ LA REȚINERE:

IP nu are în statele de personal asistentul medical/ feldcerul, chiar dacă izolatorul urmează a fi dat în exploatare în 2020. Angajații chestionați au menționat că reținuții sunt examinați medical la spitalul raional Anenii Noi.

Menționăm că potrivit normelor Comitetului European pentru prevenirea torturii, examinarea medicală a deținuților plasați în custodia poliției reprezintă una din cele trei garanții fundamentale împotriva relelor tratamente. Medicul trebuie să consulte și să examineze fiecare deținut cât de repede posibil după admiterea acestuia în instituție și după aceasta să-l examineze, în caz de necesitate, cu scopul de a descoperi boli fizice sau psihice și a lua toate măsurile necesare; a separa deținuții bănuși de existența unor boli infecțioase sau contagioase; a depista defectele fizice sau psihice care ar putea dăuna procesului de reabilitare și a determina capacitatea fizică de lucru a fiecărui deținut (SMR, Regula 24).

E. ESCORTAREA ȘI TRANSPORTAREA REȚINUȚILOR:

IP Anenii Noi este asigurat cu un mijloc de transport standardizat pentru etaparea persoanelor reținute. Serviciul detenție și escortă transportă zilnic sau la necesitate deținuții în/din IDP la izolatorul Direcției de poliție Chișinău și Penitenciarul nr.13 Chișinău.

F. INCIDENTE/ABUZURI/ RELE TRATAMENTE

Potrivit, *Registrului de evidență a recepționării și transmiterii plângerilor, declarațiilor sau altor informații despre pretinse fapte de tortură, tratament inuman sau degradant*, datat din 2019 există mențiuni despre 9 cazuri despre abuzuri la reținere (*lovit cu picioarele de angajații poliției; agresați fizic de angajații MAI, conflict cu polițistul; agresați de mascații BDS Fulger, etc*), fapt despre care au fost informați procurorii responsabili.

G. CONSTATĂRI/ RECOMANDĂRI:

- A. Renovarea izolatorului nou al IP Anenii Noi este apreciată. Aceasta urmează să fie finisată în termen;
- B. IP Anenii Noi urmează să asigure accesibilitate reținuților cu dizabilități locomotorii, având în vedere că izolatorul este amplasat la etajul II;
- C. Lipsa unei camere de reținere temporară pentru reținuți și/sau audiere creează impedimente în activitatea organului de urmărire penală;
- D. Lipsa feldcerului în cadrul IP Anenii Noi creează impedimente în asigurarea dreptului la examinare medicală la reținere. În pofida acestuia, reprezentanții IP Anenii Noi susțin că examinarea medicală are loc la IMSP SR Anenii Noi;
- E. Examinarea medicală a reținuților nu are loc în condiții de intimitate;

- F. Lipsa vreunui registru cu privire la examinările medicale la intrare-ieșire în IP Anenii Noi nu permite aflarea adevărului în acest sens;
- G. De jure, termenul procedural de 3 ore pentru prezentarea temeiurilor de reținere se respectă, deși unii ofițeri susțin că acest termen este unul insuficient și poate dăuna calității actului de reținere, precum și descoperiri faptei, etc.
- H. Audierea reținuților are loc în cabinetele ofițerilor de urmărire penală. Unii angajați riscă cu siguranța individuală la audierea reținuților periculoși. Măsurile de protecție nu sunt;
- I. Confidențialitatea întrevederii cu avocatul este asigurată formal;
- J. Nici avocații și nici reținuți nu contestă reținerea și procesul reținerii;
- K. Lipsa vreunui registru al întrevederilor cu avocații/ alte persoane nu oferă posibilitatea de a afla dacă dreptul la întrevederi confidențiale înainte de audiere se respectă, precum și ora prezentării avocatului, etc;
- L. Majoritatea reținuților nu uzează de dreptul de a păstra tăcerea;
- M. Informarea despre reținere se realizează doar la sediul poliției, ceea ce este insuficient;
- N. Numărul de plângeri privind abuzurile la reținere, ridică semne de întrebare cu privire la profesionalismul angajaților poliției.

Urmare, a constatărilor în perioada vizitei, conducându-ne de prevederile art.24 a Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul):

PROPUNEM:

- 1) A lua act de constatările și concluziile Raportului de vizită la IP Anenii Noi din 30/11/2020;
- 2) A plasa raportul pe site pentru informare și remiterea acestuia către IGP și IP Anenii Noi;
- 3) A include constatările respective în Raportul tematic al Avocatului Poporului, privind situația persoanelor reținute și aflate în custodia poliției.

Executor:

Aladin LOZAN,

Consultant, Direcția prevenirea torturii OAP

/ semnat /

Coordonat:

Alexandru ZUBCO,

șef Direcție, Direcția prevenirea torturii OAP

/ semnat /